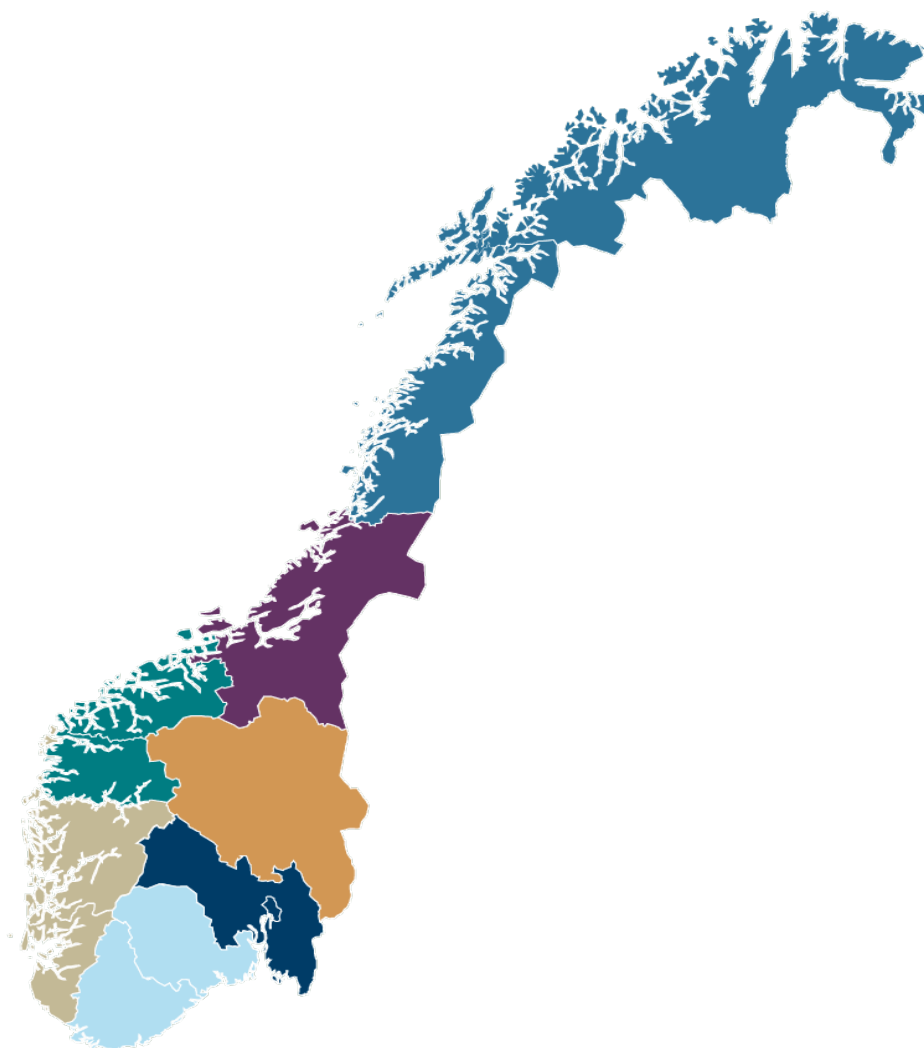

REGIONALT NETTVERK

Nasjonal rapport

NR. 1 | 2021

INTERVJUER HOVEDSAKELIG GJENNOMFØRT I PERIODEN
25. JANUAR - 12. FEBRUAR

NORGES BANK

Nedgang i aktiviteten - bedre utsikter

Aktiviteten i næringslivet har falt litt i vinter, ifølge bedriftene i Regionalt nettverk. Økt smitte og innstramming av smitteverntiltakene har ført til lavere omsetningsvolum i både husholdningsrettet tjenesteyting og varehandel. I tillegg har byggingen av næringsbygg og leveransene til oljesektoren avtatt videre. På den annen side har bedre eksportmarkeder dempet fallet. Bedriftene venter at aktiviteten vil ta seg opp igjen, og de er mer optimistiske enn i november. Utrullingen av vaksiner er den viktigste forklaringen.

Siden forrige runde har sysselsettingen falt noe og bedriftene venter en liten økning i investeringene, for første gang siden februar 2020. Kapasitetsutnyttningen har falt, mens anslaget for årslønnsveksten i år er 2,3 prosent.

Siden mars i fjor har aktiviteten hos bedriftene i Regionalt nettverk blitt mye påvirket av utbruddet av koronapandemien og de tilhørende smitteverntiltakene. Gjennom våren falt aktiviteten kraftig, men den tok seg opp igjen gjennom sommeren (se figur 1). Veksten avtok utover høsten, og i vinter har aktiviteten falt litt. Økning i smitte og innstramming av smitteverntiltakene de siste månedene har særlig dempet omsetningen hos de husholdningsrettede næringene (se figur 2). I tillegg har aktiviteten falt i bygg og anlegg og blant oljeleverandørene. Veksten har avtatt i næringsrettet tjenesteyting, mens industriproduksjonen har økt mot både hjemmemarkedet og eksportmarkedet. Det er store regionale forskjeller, og utviklingen er klart svakest i region Øst, der mange av kommunene har hatt strengere lokale smitteverntiltak enn de nasjonale tiltakene (se figur 3).

Periodisering og intervjutidspunkt

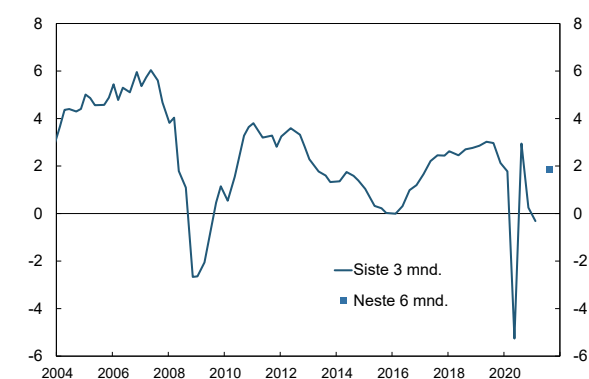
Siden mars har bedriftenes omsetning endret seg mye fra måned til måned. I denne intervjurunden er de siste tre månedene november, desember og januar, men mange av intervjuene har også med seg informasjon fra første del av februar. Tallene blir sammenlignet med de foregående månedene som er august, september og oktober.

Intervjuene ble gjennomført i den siste uken av januar og de to første ukene av februar. Like i forkant av intervjuperioden førte utbredelsen av mutantvirus til store innstramminger i smitteverntiltakene både på nasjonalt og regionalt nivå. Den umiddelbare effekten av disse innstrammingen har blitt fanget opp i de fleste intervjuene.

Bedriftene ser for seg høyere aktivitetsnivå det neste halvåret, og utsiktene er bedret sammenlignet med forventningene i november. Det er særlig utrullingen av vaksiner som bidrar til dette. De fleste næringene ser for seg oppgang utover våren og sommeren, og bygg og anlegg og oljeleverandørene venter at fallet vil avta fremover.

Figur 1

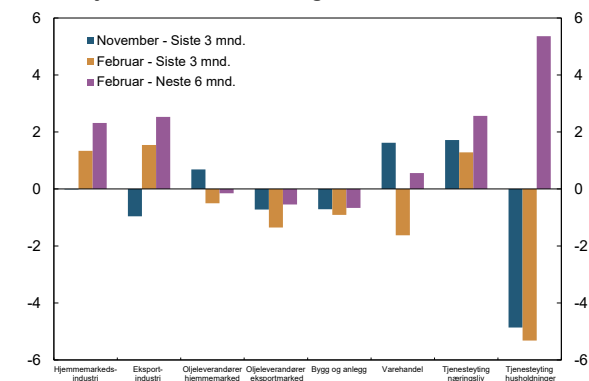
Samlet produksjonsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 2

Produksjonsvekst. Alle næringer

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Sysselsettingen har falt noe de siste tre månedene blant annet som følge av at flere bedrifter har måttet permittere medarbeidere etter en ny nedstengning av samfunnet flere steder i landet (se figur 4). Industrien har hatt vekst i sysselsettingen. Kommune- og sykehussektoren har hatt små endringer, mens de resterende sektorene har redusert sysselsettingen siden november. Bedriftene venter en oppgang i sysselsettningsnivået de neste tre månedene. I industrien skal sysselsettingen øke som følge av forventning om høyere aktivitet, mens innen varehandel og tjenesteyting er veksten knyttet til tro på gjenåpning av nedstengt virksomhet. Kontaktene i bygg og anlegg regner med å fortsette å permittere medarbeidere fremover da de tror at lav oppdragsmengde i bransjen vil vedvare. Kommune- og sykehussektoren venter et stabilt sysselsettningsnivå de neste månedene.

Da pandemien rammet det norske næringslivet, kuttet bedriftene i Regionalt nettverk kraftig i investeringsplanene sine for det kommende året (se figur 5). I forrige runde så bedriftene for seg mindre fall, blant annet fordi mange allerede hadde redusert investeringene sine mye. I denne runden planlegger bedriftene en liten vekst i investeringsnivået, for første gang siden februar i fjor. Alle næringene, med unntak av oljeleverandørene, venter høyere investeringer i 2021 enn i 2020. Investeringer i digitalisering og klimavennlige løsninger trekker opp investeringsplanene. Varehandelen planlegger den største oppgangen, det har delvis sammenheng med god inntjening i 2020. I tillegg bruker enkelte anledningen til å gjennomføre mindre oppgraderinger av butikkene når de likevel må holde stengt. Blant tjenesteyterne er det mange som ser for seg at investeringene vil bli liggende på samme lave nivå som i 2020, for eksempel investeringer knyttet til næringsbygg som hoteller, restauranter og kontorlokaler. I kommune- og sykehussektoren planlegges det fortsatt økt investeringsnivå, og planene er lite endret det siste året.

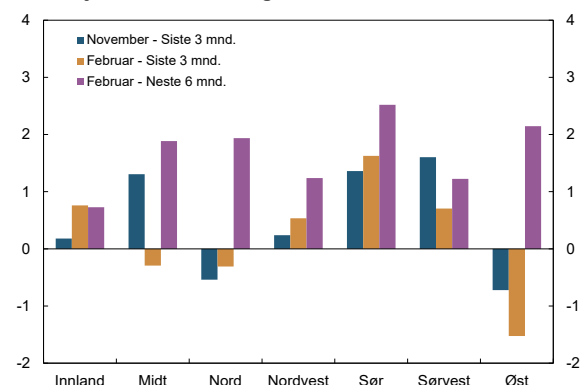
Stengte butikker gir fall i varehandelen

Mange av varehandelsbedriftene i Regionalt nettverk har hatt sterk vekst i omsetningen fra 2019 til 2020. Både salget av ting til hjemmet, sport- og fritidsutstyr og dagligvarehandel har ligget på et høyt nivå siden våren i fjor, mens salget av klær, sko og reiseeffekter har vært svakt. Vridningen mot netthandel fortsetter, og mye av julehandelen kom tidligere enn den har gjort før. Stengte butikker og kjøpesentre flere steder i landet har bidratt til nedgang i omsetningsvolumet den siste tiden (se figur 6). Varehandelsbedriftene ser for seg økning i omsetningsvolumet når stengte butikker og kjøpesentre får åpne opp igjen. Samtidig tror de at kundene vil gå tilbake til sine tidligere handlemønstre etter hvert som også øvrige smitteverntiltak lettes opp. En stor del av bedriftene venter derfor lavere omsetningsvolum i 2021 enn i 2020.

I husholdningsrettet tjenesteyting falt aktiviteten mye da de strenge smitteverntiltakene ble innført i fjor vår. Omsetningen hentet seg inn for mange i løpet av sommeren da de fleste nordmenn ferierte i Norge. Med økende smittetall og innskjerpinger av smitteverntiltakene falt aktiviteten igjen utover høsten, og de siste månedene har aktiviteten falt enda mer. Flere

Figur 3

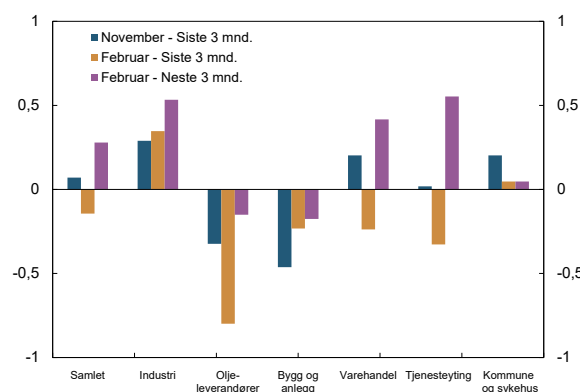
Produksjonsvekst. Alle regioner

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 4

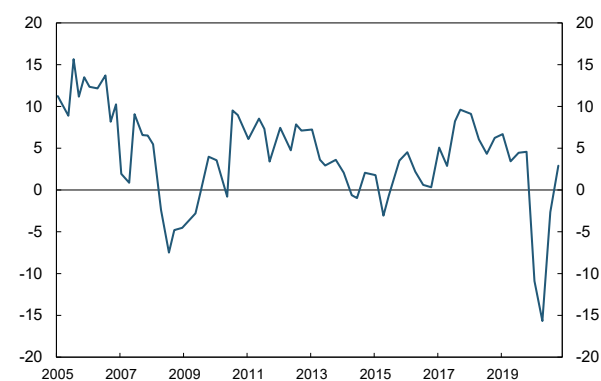
Sysselsettingsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste tre måneder. Sesongjustert. Prosent

Figur 5

Investeringsvekst

Forventet vekst neste tolv måneder. Prosent

peker på at selv om de har lov til å holde åpent er husholdningene tilbakeholdne med å benytte seg av tjenestetilbudene. De fleste bedriftene tror at etterspørselen vil komme tilbake så snart tilstrekkelige deler av befolkningen er vaksinert, og ser for seg god vekst mot sommeren. Boligmeglerne opplever stor etterspørsel etter boliger, men veksten dempes av at beholdningen av usolgte boliger er lav. Utsikter til få ferdigstilte boliger i år gjør at boligmeglerne venter lavere aktivitet det neste halvåret.

Aktiviteten blant de næringsrettede tjenesteyterne har økt den siste tiden, men veksten har avtatt litt fra de to foregående rundene (se figur 7). Den svakeste utviklingen finner vi igjen blant bedriftene knyttet til forretningsreiser og relaterte bedrifter som restauranter og hoteller. I tillegg bidrar stengte butikker og økt bruk av hjemmekontor til fallende aktivitet innen utleie og drift av næringsseiendom. Lav investeringsvilje i deler av næringslivet har dempet ordreinngangen gjennom 2020 for flere ulike former for rådgivning. På den annen side er det fortsatt høy etterspørsel etter it-relaterte tjenester. Bedriftene tror veksten vil tilta etter hvert som smitteverntiltakene lettes på, og kun et fåtall av bedriftene ser for seg lavere aktivitetsnivå det neste halvåret.

Innreiseforbud for utenlandske arbeidere

Da vi gjennomførte intervjuene var det bare noen få bedrifter som foreløpig hadde opplevd fall i produksjonen på grunn av innreiseforbudet for utenlandske arbeidere. Flere fryktet imidlertid at dette ville føre til forsinkelser og fallende produksjon hvis situasjonen vedvarte. Bekymringen var størst innenfor bygg- og anleggsnæringen og blant verftene.

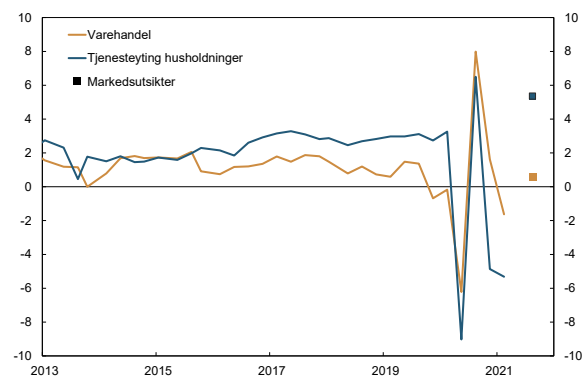
I bygg og anlegg har aktiviteten falt videre fra november. Gjennom 2020 har det kommet få nye prosjekter knyttet til nybygging og rehabilitering av næringsbygg som kontorbygg og hoteller. Enkelte forteller også at oppdragsmengden for offentlig sektor har falt. De fleste ser for seg mer bygging av boliger fremover, mens de venter ytterligere nedgang innenfor private næringsbygg. Enkelte tror at en del utsatte prosjekter i offentlig regi vil starte opp i 2021, men flere påpeker at det er krevende å starte opp store prosjekter fra hjemmekontor. Aktiviteten fremover blir dessuten påvirket av hvor lenge innreiseforbudet for de utenlandske arbeiderne varer, og bedriftene venter fall i aktiviteten også de neste seks månedene.

Bedre tider for industrien

Industrien startet fjoråret med ganske svak vekst, og produksjonen falt utover våren (se figur 8). Gjennom sommeren økte produksjonen, særlig trukket opp av god vekst innenfor næringsmiddel og byggevarer. I løpet av høsten sakket industriproduksjonen av, og i november så bedriftene for seg svak vekst det neste halvåret. Gjennom vinteren har imidlertid produksjonen økt en god del, og eksportindustrien har hatt vekst for første gang siden før pandemien brøt ut for alvor. Flere bedrifter forteller om prosjekter som ble stoppet tidligere i 2020, men som har kommet i gang mot slutten av året. Det har kommet signaler om at den europeiske bilindustrien er på

Figur 6

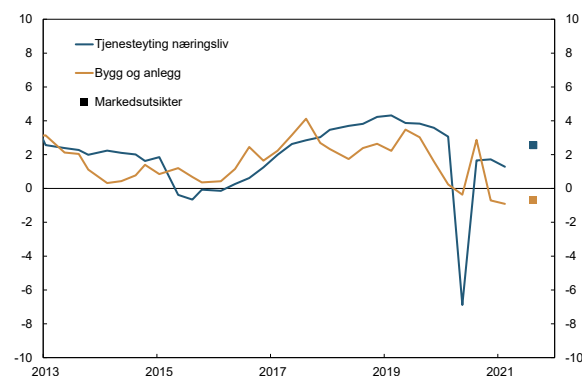
Produksjonsvekst varehandel og tjenesteyting mot husholdningene

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent.

Figur 7

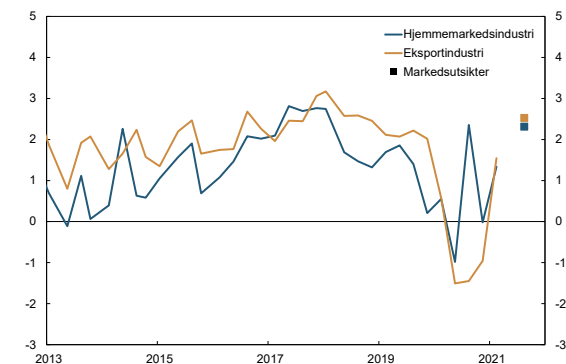
Produksjonsvekst tjenesteyting mot næringslivet og bygg og anlegg

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 8

Produksjonsvekst industri

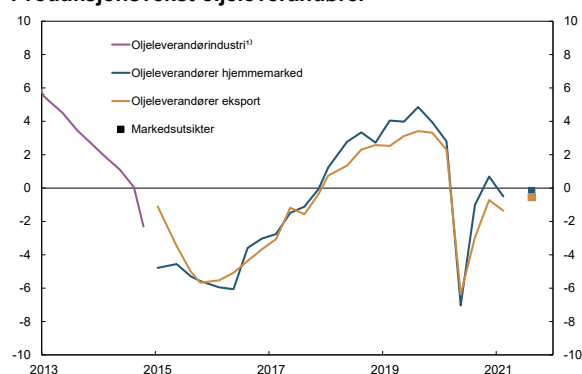
Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

bedringens vei og enkelte peker på lav lagerbeholdning av for eksempel stål i Europa. Utbredelsen av hjemmekontor i store deler av verden har ført til høyere etterspørsel etter «stay-home»-produkter som møbler og sportsutstyr. I tillegg ser det ut til at det grønne skiftet bidrar til vekst for de norske industribedriftene. Noen opplever økt etterspørsel etter sine produkter da disse oppfattes som mer miljøvennlige, og flere har fått oppdrag innenfor fornybar energi. Industribedriftene er optimistiske og tror veksten vil fortsette å tilta det neste halvåret, både mot hjemmemarkedet og mot eksportmarkedet.

For ett år siden så oljeleverandørene for seg lavere aktivitet gjennom 2020 som følge av ferdigstilling av store nybyggingsprosjekter. Aktiviteten i fjor vår falt imidlertid langt mer enn ventet, da smitteverntiltak begrenset mulighetene til å følge opp mange av prosjektene og en del arbeidere ble satt på vent (se figur 9). I løpet av sommeren ble flere av tiltakene lettet på, og utover høsten økte aktiviteten litt. De siste månedene har innstramminger i reiserestriksjonene bidratt til å dempe aktiviteten, i tillegg til at flere prosjekter er i ferd med å bli ferdigstilt. Nye skatteregler for oljeselskapene skal stimulere til økte investeringer på norsk sokkel, og det har kommet ut flere større prosjekter som følge av dette. Foreløpig er disse prosjektene på et stadium hvor de skaper relativt lite aktivitet. Det er ventet at aktiviteten etter hvert vil øke, men først mot slutten av 2021. Etterspørselen har vært svakere fra eksportmarkedene enn fra hjemmemarkedene, og eksportandelen i flere av selskapene har falt. Enkelte peker på at høyere oljepris gir grunnlag for en gryende optimisme, men har foreløpig sett liten effekt på ordreinngangen. Til tross for høyere oljepris og mer optimisme har en del av oljeleverandørene begynt å vri seg mot andre markeder, som fornybar energi, karbonfangst og akvakultur.

Figur 9

Produksjonsvekst oljeleverandører

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent. 1) Avsluttet serie

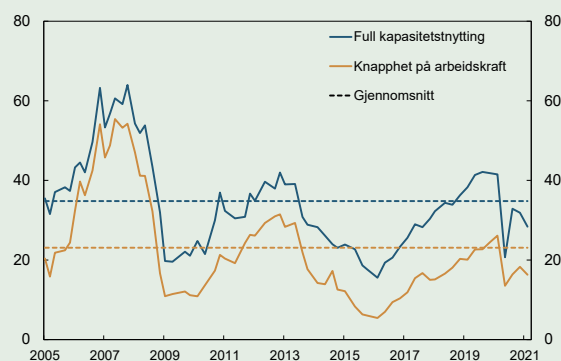
Lavere kapasitetutnyttning

Indikatoren for bedriftenes kapasitetsutnyttning viser andelen som svarer at de har full utnyttelse av ressurser som ansatte, tilgjengelige innsatsvarer og maskinpark. I denne runden oppgir 28 prosent av bedriftene at de har full kapasitetsutnyttning (se figur 10). Det er lavere enn i november, og et stykke under det historiske snittet. Det er tjenesteyting og bygg og anlegg som bidrar mest til nedjusteringen fra forrige runde, og for første gang siden mai 2008 er det flest tjenesteytere som har ledig kapasitet (se figur 11). I industrien har kapasitetsutnyttningen tiltatt, og det er industrien som har den høyeste kapasitetsutnyttningen. Dette kan ses i sammenheng med at det er her produksjonsveksten har vært sterkest de siste tre månedene, mens sysselsettingsveksten ikke har økt tilsvarende. Også for oljeleverandørene har kapasitetsutnyttningen økt noe siden forrige runde da sysselsettingen har falt mer enn produksjonen de siste månedene.

Den vanlige indikatoren for kapasitetsutnyttning viser andelen som har full utnyttelse av produksjonskapasiteten, men den måler ikke hvor mye ledig kapasitet det er i bedriftene som ikke har full utnyttelse. Derfor har den ikke helt fanget opp det store fallet i kapasitetsutnyttningen hos en del bedrifter i

Figur 10

Kapasitetsutnyttning¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾

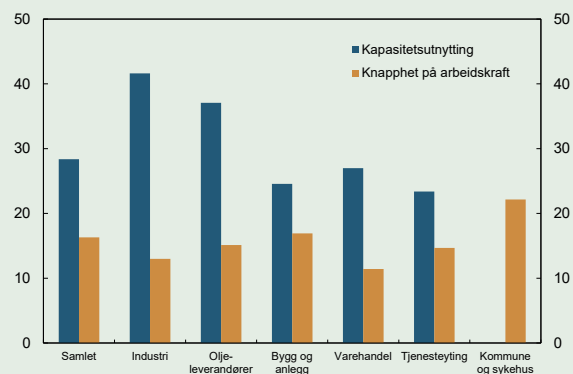
Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetsutnyttning, men serien viser andelen av alle som er med i intervjurunden. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetsutnyttning, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

forbindelse med pandemiutbruddet. Av den grunn spurte vi bedriftene denne runden om hvordan deres kapasitetsutnyttning er i forhold til i en normalsituasjon (se figur 12). Tilsvarende spørsmål har vi stilt til bedriftene noen ganger tidligere, blant annet på slutten av 2014 og i starten av 2020. Svarene fra bedriftene viser at det nå er langt flere bedrifter som ligger betydelig under normal kapasitetsutnyttning, sammenlignet med både slutten av 2014 og starten av 2020. Dette til tross for at det er en høyere andel som har full kapasitetsutnyttning nå, enn hva det var i 2014.

Andelen bedrifter som svarer at de har hatt knapphet på arbeidskraft har steget jevnt siden våren 2020, men falt noe tilbake denne runden til 16 prosent. Det er kommune- og sykehussektoren som har den høyeste andelen bedrifter med rekrutteringsproblemer. Tilgangen på sykepleiere har vært en utfordring over lengre tid, men flere peker på at dette har blitt enda vanskeligere med covid 19 da ulike tiltak legger beslag på både personell og behandlingsrom.

Figur 11

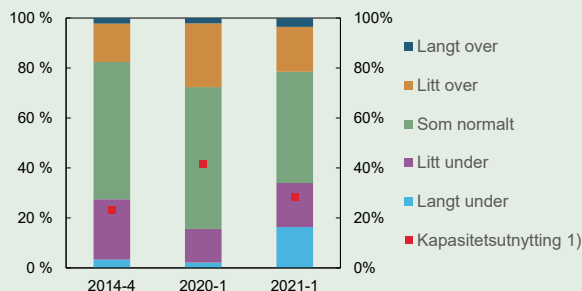
Kapasitetsutnyttning¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾. Alle næringer

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetsutnyttning, men serien viser andelen av alle som er med i intervjurunden. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetsutnyttning, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

Figur 12

Kapasitetsutnyttning¹⁾ og kapasitetsutnyttning i forhold til en normalsituasjon

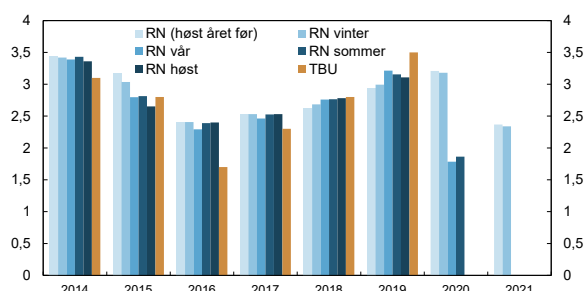
Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner.

Forventet lønnsvekst lite endret

Kontaktene venter at årslønnsveksten i år blir på 2,3 prosent (se figur 13). Anslaget er lite endret fra november. Det er små variasjoner i lønnsanslagene blant de ulike sektorene denne runden. Tjenesteytneres lønnsforventninger har ligget høyest, men er i denne runden nær gjennomsnittet for alle næringer (se figur 14). Mange av tjenesteytterne begrunner nedjusterte lønnsforventninger med den økonomiske situasjonen og kostnadsreducerende tiltak i bedriftene. Oljeleverandørene venter den laveste lønnsveksten på 2,2 prosent. Det er litt oppjustert fra forrige runde og kontaktene viser til at de ansatte i oljenæringen ikke kan ha et like nøkternt lønnsoppgjør i år som i fjor.

Figur 13

Forventet årslønnsvekst

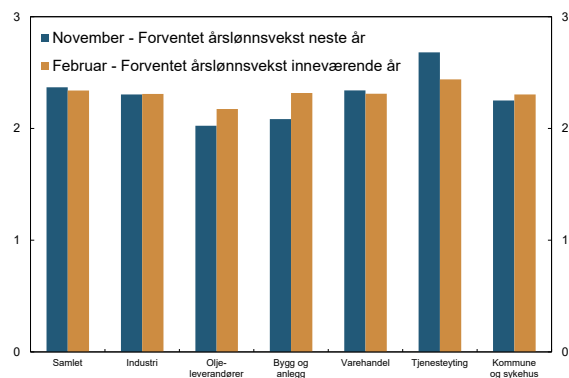
Teknisk beregningsutvalg (TBU) og Regionalt nettverk (RN). Prosent

Prisveksten i varehandelen har ligget på et stabilt høyt nivå gjennom høsten hovedsakelig som følge av kronesvekkelsen, men har vært noe avtagende vekst de siste månedene. I tillegg til kronesvekkelsen, har god etterspørsel og økte råvarepriser ført til høyere priser i varehandelen. Prisveksten blant de husholdningsrettede tjenesteyterne er fortsatt svak, noe som kan sees i sammenheng med den reduserte etterspørselen. Varehandelsbedriftene venter lavere prisvekst det kommende året, mens de husholdningsrettede tjenesteyterne venter om lag uendret prisvekst.

Lønnsomheten målt ved driftsmarginen har de siste tre månedene forverret seg litt sammenlignet med samme periode året før. Det er inntektsbortfall i kombinasjon med ekstra kostnader knyttet til smittereduserende tiltak som har bidratt mest til å svekke marginene. Noen bedrifter har klart å bedre lønnsomheten ved å redusere kostnader til for eksempel reiser og arrangementer.

Figur 14

Forventet årslønnsvekst

Forventet årslønnsvekst. Prosent.

TABELL 1 Konjunkturindikatorer

	Denne runden	Forrige runde
Produksjon og etterspørsel		
Produksjonsvekst siste tre mnd (annualisert)		
Samlet	-0,3	0,3
Hjemmemarkedsindustri	1,3	0,0
Eksportindustri	1,5	-1,0
Oljeverandører hjemmemarked	-0,5	0,7
Oljeverandører eksportmarked	-1,4	-0,7
Bygg og anlegg	-0,9	-0,7
Varehandel	-1,6	1,6
Tjenesteyting næringsliv	1,3	1,7
Tjenesteyting husholdning	-5,3	-4,9
Forventet produksjonsvekst neste seks mnd (annualisert)		
Samlet	1,8	0,2
Hjemmemarkedsindustri	2,3	0,5
Eksportindustri	2,5	0,0
Oljeverandører hjemmemarked	-0,1	0,4
Oljeverandører eksportmarked	-0,5	0,0
Bygg og anlegg	-0,7	-1,5
Varehandel	0,6	1,1
Tjenesteyting næringsliv	2,6	0,5
Tjenesteyting husholdning	5,4	-0,4
Arbeidsmarked og produksjonsgap		
Sysselsettingsvekst siste tre mnd	-0,1	0,1
Forventet sysselsettingsvekst neste tre mnd	0,3	-0,1
Knapphet på arbeidskraft	16,3	18,3
Full kapasitetsutnyttelse	28,4	31,9
Kostnader og priser		
Anslag årslønnsvekst inneværende år	2,3	2,4